TEMPORAL DEIXIS IN ANTIM IVIREANU'S WORK[1]

Abstract*: The present work describes the structure of temporal deixis in contemporary Romanian language and how it works in Antim Ivireanu's Didahii.*
Keywords*: deixis, language, argumentative structure.*

1. Temporal deixis is, in the process of communication, a method that signals the relationship between time or duration of action and speaking time (simultaneity = present; anteriority = past tense; posteriority = future I). The deictic value of absolute verbal tenses (as will be seen, the temporal relationship between utterance and enunciation is expressed in many forms) is fundamental, because the predicate verb is the core of the utterance which is itself a realization of argument structure.

The specific nature of Ivireanu's *Didahii* conceives the speaker as mediator of the message sent by God. Thus, in speech, it tends to a continuous cancellation of the borders between primary and secondary deictic framework, divine deixis consisting of bringing divinity, here and now, among the protagonists of communication.

Another feature of *Didahii*, as oratorical species, is orality of texts, which is fundamentally changing the function of indexical signs: "Narrative-like oral communication often oscillates between various forms of indirect speech (tied, free, mixed forms), thus creating less restricted shift conditions (and sometimes fluctuating) of temporal deictic framework" (Gorăscu, 2008: 743). This involves the existence of degrees of deixis (signaling) in the system of indexical signs.

The "high degree" involves intrinsically deictic references. It should be noted that morphemes of verbal tenses represent a "high degree" if they are related to personal deixis (I, II, III persons) or intrinsically deictic expressions: interjections, vocatives which implies a depersonalisation of the addressees, politeness distinctions in the paradigm of personal pronouns, imperatives (they only use deictic tense; the present has no temporal oppositions), incidences in the explanatory field of the text, direct interrogations etc.

2. Being an oratorical text, *Didahii* operates in a general framework of discourse, which involves two types of indexical signs: some are related to text, others to discourse as oratorical procedures.

2.1. Textual deictic structures are elements of parts of speech of the verbal group (verbs, adverbs, interjections). Nouns and pronominal adjectives form a deictic group only if the former express temporal concepts.

2.1.1. Adverbs with intrinsically deictic reference are best represented and actualize all elements in the discourse*: întru care acu, anevoe se sue gândurile omeneşti (Ivireanu, 1972:16)2; dară noi acum, că ne numim creştini (p. 25); iar acum să nu carea cumva să îndrăznească preotul… (p. 43).*

[1] Sorinela Gheorghe (Olteanu), Universitatea din Piteşti, olteanu_georgel@yahoo.com.
*This research has been carried out through POSDRU Project România 2007-2013, co-financed by European Social Fund. Title of project: "Towards research careers through doctoral studies" - ID 77265

BDD-A5882 © 2011 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:58:51 UTC)

In some contexts, the adverb *now* is strengthened by the deictic force through interjections *(Iată că acum veți şti: p. 28),* while in others, it lessens its communicative focus through the shift conversion: *nu mi s-a mai întâmplat până acum să văz cu ochii (p. 40); acum să preface spre bine şi acum să schimbă spre rău; acum pohteşte un lucru şi acum îl uraşte; acum iubeşte şi acum vrăjmăşuiaşte (p. 218-219).*

Since the text message is spread on different days, the most common deictic adverb is *today*: *Astăzi se minunează toate puterile cereşti (p. 21); ne-am îndemnat astăzi să venim aici ca să vă cercetăm sufleteşte (p. 22); Acesta iaste praznicul bisericii noastre de astăzi (p. 32); astăzi n-am a spune mai nimic înaintea dragostei voastre (p. 34).*

In some text passages, the deictic force is obtained by repetition: *Astăzi se deşchide sfatul prorocilor…; Astăzi sfârşitul cel adevărat al sfatului … s-au arătat. Astăzi slava Domnului… privim. Astăzi, bucuria cea cerească… sfântul praznic de astăzi o dă neamului omenesc (p. 29-30).*

2.1.2. Nouns expressing notions of time (day, evening, night ...) are usually deictic when determined by demonstrative pronominal adjectives: *voiu putea grăi asupra zilei aceştia (p. 30); pohteşte vreamea aceasta (p. 108).*

Weakening of deixis to cancellation coincides with their adverbialization*: Am datoria să vă priveghez zioa şi noaptea şi în tot ceasul (p. 7).* They keep their deictic character as part of a prepositional group, which semantically approaches the adverbial value: *Să vă adunați de seară (p. 40); peste noapte i-au descoperit (p. 116).* In the absence of preposition, their use is non-deictic: *nu patru zile, ce săptămâni şi luni şi ani şi vremi să află îngropat (p. 143).* The presence or absence of preposition is not a criterion, but variety of context: *pre la miezul iernii (p. 196); au trudit din zi, din noapte (p. 228); să facă câtăva seamă de metanii în zi şi în noapte (p. 237); i să va porunci de la duhovnic afară de sâmbătă şi de duminică (p. 238).*

2.1.3. Verbal and pronominal deixis employ three relations of absolute tenses*: Să vedem din început ce am fost şi acum ce sântem şi după moarte ce vom să ne facem (p.104).* The deictic force creates communicative interest in a plurality of shifters or indexical signs (linking pronouns and hortative interjections): *Numai (că) la greul acela sânt şi eu părtaş şi într-acel jug ce trageț voi trag şi eu (28); şi pentru căci înjurăm legia, înjurăm pre Dumnezeu şi pentru aceia iată dară că n-avem credință (p. 25); spuneți-mi rogu-vă, că eu poate că-m voiu fi eşit din fire (p. 27); ci iată că vă zic, iubiților miei… (p. 27); Iată că acum veți şti (p. 28).*

Verbs in the present tense are ordered on a deictic scale from generic value (weak pole), historical or narrative present tense and present future. The strong pole of the scale is the imperative, the intrinsic present being a basic element of deictic signal.

The generic present approaches the general framework of the discourse universe: *şi are datoria fieştecare creştin a le ținea şi a le face… căci acestea sânt temeele creştinătății (p. 23); Dragostea încă iaste o unire a mulți într-una (p. 24); A povesti lucruri minunate iaste dată oamenilor celor învățați (p. 29).*

Present – past and present – future shifts have no deictic effect; absolute tenses beyond the context have the same value: *Astăzi s-au împlinit toate ale legii (p. 32).* Change to historical present sometimes occurs within the same utterance: *Oameni făr'de arme şi nedechisiț de ale oştirii… au înălțat nu steaguri de oaste, ci numai crucea… ci numai făr'de arme, făr'de sânge… calcă şi supun toată păgânătatea, biruiesc iadul… întind numele lui Hristos (p. 5-6).*

In the imperative, the deictic value of the present is associated with deictic anchorage, achieved through rhetorical figures together with the vocative: *Du-te*

BDD-A5882 © 2011 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:58:51 UTC)

denapoia mea Satano! (91); Dă-ne mână de ajutoriu, Fecioară, că perim (p. 21). It is often preceeded by the corresponding verb: *şi vă poruncesc tuturor… să vă închideţ prăvăliile şi nici să vindeţ, nici să cumpăraţ… şi precum zic să faceţ! (p. 27-28).*

2.2. Argumentative, oratorical methods begin with the main instance of discourse, the speaker. In fact, it is not an ordinary speaker, but a messenger, a mediator that facilitates dialogue between God and the faithful. The classical topos, *the church*, is also a mediator.

Stylistic analysis of Ivireanu's *Didahii* emphasize a great persuasive power: "Mixing of different explanatory-argumentative methods, may be an essential auxiliary of ecclesiastical persuasion" (Cvasnâi Cătănescu, 2009: 671). The speaker sets up his position from the beginning, directing to him the focus of communication: M-*au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic să vă fiu păstor şi părinte sufletesc (…) Pentru care lucru aveţ datorie cu toţii de la mic până la mare ă mă ascultaţ la cele ce vă învăţ de bine şi de folos că acea ascultare nu o faceţ mie, ci lui Hristos (p. 22).*

Argumentative deixis appears in several types of texts: introductory (to establish a communicative contact through *captatio benevolentiae*; explanatory (to clarify, simplify the message), incentive (to capture attention) and conclusive (reiteration).

Master of speech, Antim Ivireanu uses a very wide range of means to capture attention: *Astăzi n-am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre ca să vă ospetez sufleteşte, fără numai puţine cuvinte de învăţătură carele mă rog să le ascultaţ toţ cu dragoste, neuitându-vă atâta la neputinţa şi neştiinţa învăţăturilor mele, cât la pohta şi dragostea ce am de-a pururi către înţelepţiia voastră (p. 34); Le vom spune foarte pre scurt ca să nu vă dăm supărare… şi pre dumneavoastră vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste (p. 121).*

Explanatory deixis is the level of incident message by which the speaker focuses to himself or to the message: *N-avem nici credinţă, nici nădeajde … şi suntem mai răi, să mă ertaţ, decât păgânii (p. 25); să ne postim spre răutăţ, că, spre mâncare (n-am cum mai zice într-alt chip) ne îndeamnă blestematul acesta de pântece (p. 38).*

The explanatory incident plan is made up of numerous explanatory sequences, with demonstrative value: "Sermons are speeches designed to clarify by their own nature and, therefore, a type of text with a highly explanatory-persuasive content. They establish a relationship between the transmitter who guides the receiver, interested to initiate himself, and this particularly favors the presence and importance of explanatory structures "(Ene, 2009, p. 683).

The incentive message is meant to impose the code, by revival of attention: *şi pentru ca să nu socotiţ, feţii miei, cum că aceştia sunt aflări ale mele, ascultaţ o clipă (p. 215); însă pentru ca să cunosc adevărul, vă pohtesc să-mi dăruiţi puţinică ascultare (p. 203); ci vă pohtesc de ascultare (p. 29); ce ascultaţ cu dragoste de pohtiţ să vă folosiţ sufleteşte (p. 140).*

Apparently, the present tense of the verb modifies as type of discourse in all these processes, using its deictic force. The speaking time comprises short speeches, the author living the text in the manner of religious discourse. The term *Amen* has, according to the message content, two deictic meanings: future (Amen = so it will, so be it), and present (truly, it is so).

Structural end often sends to message awareness: *şi fieştecarele să gândească cu socoteală aceste ce zic. şi dumnezeu să lumineze pre toţi să faceţ aceia ce iaste de folos pentru sufletele voastre (p.24)*

BDD-A5882 © 2011 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:58:51 UTC)

Interjections have inherent deictic value, which is also strengthened in utterances with the verb in a deictic tense, the present: *şi iată dară că n-avem nici credinţă (p.25); Ci iată că vă zic (p. 27); Iată dară că, fără de credinţă nu este cu putinţă (p. 47).*

The more rarely choice of the future does the same, the future itself being a deictic tense: *Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile (p. 29).*

Other interjections, along with vocatives, also work in the presence of the past tense: *Ba, iubiţii mei, ba! Nu ş-au pierdut mintea (p. 222).*

3. Temporal deixis, which involves reiteration of communicative interest within the primary deictic framework is revealed in the pragmatic analysis of the text of a higher importance than other indexical signs, since the verb, as the core of the utterance, has deictic force, both in its relationship with absolute and relative tenses and the elements of its argumentative structure.

Bibliography

Cvasnâi Cătănescu M, *Retorica persuasiunii în „Didahiile" lui Antim Ivireanu*, în Limba română*:* Teme actuale, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2009

Ene C., *Secvenţa explicativă în „Didahiile" lui Antim Ivireanu*, în Limba română: Teme actuale, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2009

GALR, Guţu Romalo, Valeria (Coordonator), *Gramatica limbii române, I Cuvântul, II, Enunţul,* Editura Academiei Române, 2008

Gorăscu A., *Deixis: o altă perspectivă,* în Limba română – Structură şi funcţionare, Editura Universităţii din Bucureşti, 2005

Ivireanu, A., *Opere,* Ediţie Gabriel Ştrempel, Editura Minerva, Bucureşti, 1972.

BDD-A5882 © 2011 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:58:51 UTC)